

บทวิจารณ์หนังสือ

ดัชนีโลกไม่มีสุข: ดัชนีวัดความเป็นอยู่ที่ดีและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

Book Review

The *UnHappy* of Planet Index:

An index of human well-being and environmental impact

ผู้เขียน: นิก มาร์คส์, ซามาร์ห์ अबดัลลาห์, แอนดรู ซิมส์ และ แซม ทอมป์สัน

(Nic Marks, Saamah Abdallah, Andrew Simms, and Sam Thompson)

ผู้แปล: เนาวนิจ สิริผาติวิรัตน์

ชื่อนักรณ อารีกุล

Chanaporn Areekul

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Faculty of Education Srinakharinwirot University

Email: chanaporn@g.swu.ac.th

บทนำ

ดัชนีผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP: Gross Domestic Product) น่าจะเป็นดัชนีชี้วัดความร่ำรวยทางเศรษฐกิจที่ทุกคนรู้จักกันอย่างดี แต่เป็นที่ทราบโดยทั่วไปว่า GDP ไม่สามารถชี้วัดคุณภาพชีวิตที่แท้จริงได้ เมื่อปี พ.ศ.2547 ประเทศภูฏานได้จัดการประชุมนานาชาติเรื่องความสุขมวลรวมประชาชาติ (GNH: Gross National Happiness) ขึ้นเป็นครั้งแรก ปรากฏการณ์นี้ทำให้เกิดคำถาม ความสนใจ และการตื่นตัวในเรื่องของการทำดัชนีชี้วัดที่ให้ความสำคัญกับความสุข คุณค่าด้านจิตใจ และการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม มากกว่าตัวเลขทางเศรษฐกิจ ต่อมาในปี พ.ศ.2549 มูลนิธิเศรษฐกิจใหม่ (NEF: New

Economics Foundation) ได้เผยแพร่รายงานดัชนีโลกมีสุข (HPI: The Happy Planet Index) ต่อสื่อและสาธารณชน รายงานฉบับนี้ได้รับความสนใจและความตื่นตัวจากผู้คนแทบทุกวงการ เพราะดัชนีนี้ทำให้สหรัฐอเมริกาซึ่งมี GDP อยู่อันดับต้น ๆ ของโลก กลับมีค่า HPI

อยู่อันดับที่ 150 และประเทศหมู่เกาะเล็ก ๆ ในมหาสมุทรแปซิฟิกตะวันตกอย่างประเทศวานูอาตู กลับเป็นประเทศที่มี HPI อยู่ในอันดับแรก

หนังสือ "ดัชนีโลกไม่มีสุข: ดัชนีวัดความเป็นอยู่ที่ดีและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม" ซึ่งเขียนโดย นิก มาร์คส์ และทีมงาน และแปลโดย เนาวนิจ สิริผาติวิรัตน์ เล่มนี้จะทำให้ผู้อ่านรู้จักกับ HPI มากยิ่งขึ้น เพื่อเราจะได้สร้างโลกที่มีความสุขยิ่งกว่าเดิมด้วยกัน เนื้อหาของหนังสือเริ่มด้วยบทที่แนะนำดัชนีโลกมีสุข ต่อด้วยการตีความดัชนีโลกมีสุข ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ที่ดี ประเทศที่อยู่ในอันดับสูงสุดและประเทศที่อยู่อันดับรั้งท้ายของดัชนี HPI นอกจากนี้ในภาคผนวกผู้เขียนยังนำเสนอความรู้ที่อธิบายแหล่งที่มาของข้อมูลในการจัดทำ HPI และการคำนวณ HPI โดยละเอียด ในบทวิจารณ์หนังสือนี้จะนำเสนอเนื้อหาโดยสังเขปในบางส่วน แต่ในบางส่วนจะอธิบายอย่างละเอียด เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจเกี่ยวกับ HPI ตามเจตนารมณ์ของมูลนิธิเศรษฐกิจใหม่และสนใจที่จะศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองในลำดับต่อไป

บทนำ

บทนำของหนังสือเปิดด้วยคำถามว่า เป้าหมายสูงสุดของสังคมคืออะไร คำถามที่ผู้คนถามกันมานานนับพันปี ซึ่งอริสโตเติลได้เสนอว่า "ความสุขของมนุษย์ก็คือความดีงามสูงสุด" ความคิดเห็นดังกล่าวอาจเป็นแรงบันดาลใจให้มีการพัฒนาดัชนีตัวชี้วัดการพัฒนาอื่นนอกเหนือจาก GDP เช่น ดัชนีการพัฒนามนุษย์ (HDI: Human Development Index) ของสหประชาชาติ แต่ดัชนีเหล่านี้ก็ยังคงขาดการประเมินความสำเร็จในแง่ของการนำพาประเทศไปสู่เป้าหมายสูงสุด อาจกล่าวได้ว่าดัชนีโลกมีสุขหรือ HPI เป็นดัชนีแรกที่ประเมินประสิทธิภาพเชิงนิเวศวิทยาของประเทศต่าง ๆ ในการทำให้ประชาชนดำรงชีวิตอย่างมีความสุขและมีอายุยืน ผลลัพธ์จากการประเมินดัชนีโลกมีสุขน่าจะทำให้หลายประเทศได้ฉุกคิดและอาจมีทิศทางการพัฒนาประเทศที่ดีกว่าเดิม เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีของคนในปัจจุบันและในอนาคตบนโลกใบนี้

แนะนำดัชนีโลกมีสุข

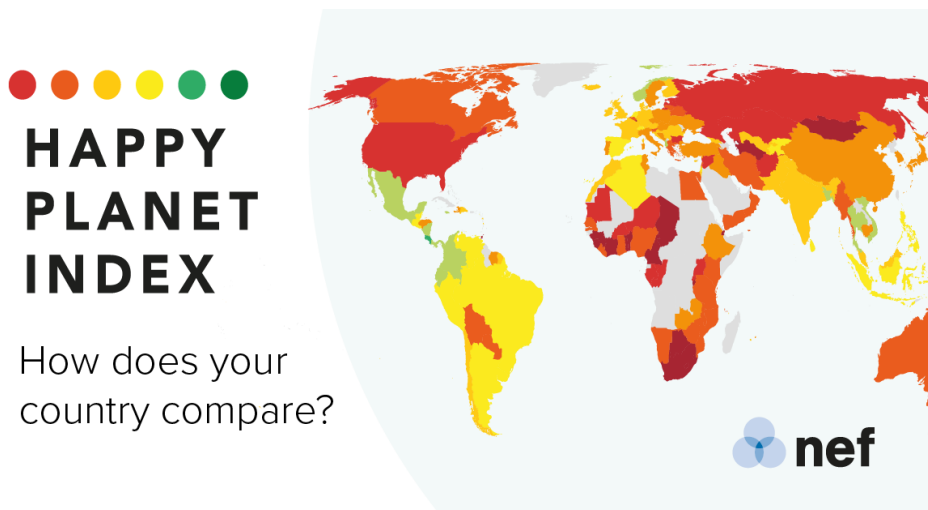
HPI เป็นมาตรวัดประสิทธิภาพเชิงนิเวศวิทยาในการนำพาให้มนุษย์มีความเป็นอยู่ที่ดี ดัชนีนี้เป็นการรวมตัวชี้วัด 3 ตัว ได้แก่ รอยเท้าทางนิเวศ ความพึงพอใจในชีวิต และอายุขัยเฉลี่ย HPI จะบอกจำนวนปีโดยเฉลี่ยของช่วงชีวิตที่มีความสุขซึ่งเกิดขึ้นในประเทศหนึ่ง ต่อหน่วยของทรัพยากรบนโลกที่ใช้บริโภคไป สูตรการคำนวณ HPI สามารถสรุปได้ดังนี้

$$HPI = \frac{\text{ความพึงพอใจในชีวิต} \times \text{อายุขัยเฉลี่ย}}{\text{รอยเท้าทางนิเวศ}}$$

HPI ไม่ใช่ดัชนีชี้วัดประเทศที่มีความสุขที่สุดในโลก ไม่ใช่ตัวบ่งชี้ว่าประเทศใดมีการพัฒนาสูงสุดตามแนวคิดดั้งเดิม และไม่ได้บอกว่าประเทศใดเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมสูงสุด แต่ HPI ประมวลแนวคิดทั้งหมดเหล่านี้เข้าด้วยกัน และแสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพของประเทศต่าง ๆ ในการแปลงทรัพยากรอันมีจำกัดบนโลก ให้เป็นความเป็นอยู่ที่ดีสำหรับพลเมืองของตน นอกจากนี้การอธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับ HPI ในบทนี้ยังตอบคำถามที่อาจกลางแกลงใจผู้อ่านว่า ทำไมเราจึงต้องมีดัชนีตัวใหม่นี้ แล้วดัชนีของเดิมมีอะไรบ้างและมีข้อจำกัดอย่างไร ซึ่งผู้เขียนสามารถอธิบายได้ดี เป็นลำดับอย่างมีเหตุมีผล

การตีความดัชนีโลกมีสุข

ผลการคำนวณ HPI ของประเทศต่าง ๆ เป็นสีแฟงไฟจราจร และตัวแปรทั้งสามที่เป็นองค์ประกอบของดัชนีจะปรากฏในไฟสัญญาณสามสีด้วยเช่นกัน และแทนที่จะรวมตัวชี้วัดทั้งสามเข้าด้วยกัน ซึ่งจะช่วยให้ค่าคะแนนดีเยี่ยมในหมวดหนึ่ง ไปช่วยดึงค่าคะแนนในหมวดที่แย่อันมา HPI กลับจัดแยกหมวดหมู่ โดยเน้นความสำคัญขององค์ประกอบเป็นเรื่อง ๆ ไป ซึ่งทำให้เห็นชัดเจนว่ามีประเทศใดบ้างที่กำลังเผชิญปัญหาด้านใดด้านหนึ่งหรือในหลาย ๆ ด้าน นอกจากนี้เพื่อให้เห็นความแตกต่างโดยละเอียดยิ่งขึ้น ดัชนีนี้ใช้ไฟจราจร 6 สี เป็นตัวบอกค่า HPI ทั้งในตารางข้อมูลและในแผนที่โลก ดังแผนภาพต่อไปนี้

อ้างอิงจาก <http://happyplanetindex.org/>

HPI เป็นหลักฐานที่แสดงให้เห็นว่า รูปแบบการพัฒนาทางเศรษฐกิจนั้นมิใช่ติดจำกัด กล่าวคือ เมื่อ GDP ต่อหัวประชากรเพิ่มไปถึงระดับหนึ่งแล้ว การเติบโตทางเศรษฐกิจที่เพิ่มขึ้นจากระดับดังกล่าวจะกลับสร้างการเติบโตที่อาจเป็นอันตรายมากกว่าส่งผลดี และอาจทำลายความเป็นอยู่ที่ดีของคนรุ่นหลังโดยที่คนรุ่นปัจจุบันแทบไม่ได้ประโยชน์อะไรเลย นอกจากนี้ผลของ HPI ที่ผ่านมายังแสดงให้เห็นว่า ประเทศเกาะมีค่า HPI อยู่ในอันดับที่ดีเป็นพิเศษและมีค่าเฉลี่ยอยู่สูงกว่า HPI รวมทุกประเทศ ซึ่งอาจพอสรุปประเด็นนี้ได้ว่า โลกจะน่าอยู่ขึ้น ถ้าหากส่วนอื่นของโลกจะศึกษาแนวทางการพัฒนาประเทศเกาะ เพื่อประชากรจะมีอายุขัยเฉลี่ยและความพึงพอใจในชีวิตอยู่ในเกณฑ์สูงกว่าค่าเฉลี่ย รวมทั้งเลียนแบบประเทศเกาะซึ่งเป็นผู้นำในการมีค่ารอยเท้าทางนิเวศต่ำกว่าค่าเฉลี่ยด้วย

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ที่ดี

หากเป้าหมายของสังคมคือ การมีชีวิตที่ยืนยาวและมีความสุข เราจำเป็นต้องคิดค่า HPI โดยรวมปัจจัยนำเข้าพื้นฐานที่สังคมต้องพึ่งพาด้วย ในบทนี้ผู้เชี่ยวชาญปัจจัยสำคัญ 3 ประการที่อาจมีส่วนช่วยประสานให้เกิดการใช้ปัจจัยนำเข้าและผลลัพธ์ที่ได้ของประเทศหนึ่ง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งปัจจัยทั้งสามประกอบด้วย

1) คุณค่าทางวัฒนธรรม หลักฐานเชิงประจักษ์ที่แสดงให้เห็นว่า คุณค่าทางวัฒนธรรม มีผลต่อระดับความพึงพอใจในชีวิตคือ รายงานการสำรวจทางสังคมของยุโรป (European Social Survey, 2004) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ผู้ที่ให้คุณค่ากับความภักดีและความคิดสร้างสรรค์ มีแนวโน้มที่จะมีความพึงพอใจในชีวิตสูงกว่าผู้ที่ให้คุณค่ากับความมั่งคั่งและความเข้มแข็งของรัฐบาล การมองชีวิตมีความสำคัญต่อการกำหนดความเป็นอยู่ที่ดีมากกว่าสภาพแวดล้อมทางวัตถุ ด้วยเหตุนี้อาจเป็นเหตุให้ระดับความพึงพอใจในชีวิตของประเทศในอเมริกากลาง เช่น ฮอนดูรัส สูงกว่าประเทศที่ร่ำรวยในแอฟริกาเหนือ เช่น แอลจีเรีย เป็นต้น

2) เงื่อนไขทางกลเมือง ผลลัพธ์ค่า HPI สะท้อนอย่างชัดเจนว่า ระบบการเมืองมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิต ประเทศเสรีจะมีค่าคะแนนความพึงพอใจในชีวิตสูงกว่าประเทศที่ค่อนข้างเสรีหรือประเทศที่ไม่มีเสรีภาพ นอกจากนี้ยังมี ดัชนีวัดการมีสิทธิมีเสียงและความรับผิดชอบต่อหน้าที่ (VAI: Voice and Accountability Index) ของธนาคารโลก ซึ่งเป็นตัวชี้วัดระดับความเป็นประชาธิปไตยและสิทธิมนุษยชนภายในประเทศ

ที่จะช่วยยืนยันแนวคิดนี้ เพราะดัชนีนี้แสดงให้เห็นว่า ประเทศที่ระดับดัชนี VAI ต่ำกว่า ค่าเฉลี่ยจะมีแนวโน้มค่าคะแนนความพึงพอใจในชีวิตต่ำกว่าประเทศที่ค่า VAI สูงกว่า ค่าเฉลี่ย หลักฐานทั้งหมดน่าจะพอสรุปในภาพกว้างได้ว่า ระบบการเมืองและคุณภาพการปกครองมีส่วนกำหนดระดับความพึงพอใจในชีวิต และอาจมีส่วนเกี่ยวข้องกับความแตกต่างของค่า HPI ในระดับภายในภูมิภาคเดียวกันด้วย

3) ทุนทางสังคม หรือเครือข่ายทางสังคมและชุมชนมีส่วนสำคัญต่อการสร้างความเป็นอยู่ที่ดีของปัจเจกบุคคล นักวิชาการศึกษาเรื่องของทุนทางสังคมและสรุปข้อค้นพบว่าการมีส่วนร่วมและการรวมกลุ่มชุมชนเป็นองค์ประกอบสำคัญของคุณภาพชีวิตโดยรวม นอกจากนี้ยังมีการศึกษาอีกมากที่ระบุว่า คนที่มีเพื่อนมากและคนที่มีกิจกรรมในชุมชนจะมีความสุขมากกว่าคนที่ปลีกตัวอยู่โดดเดี่ยว

ประเทศที่อยู่ในอันดับสูงสุดของเอชพีไอ

ประเทศวานูอาตู โคลอมเบีย และคอซตาริกา คือ 3 ประเทศแรกที่มีค่า HPI สูงที่สุดในโลก วานูอาตูเป็นประเทศหมู่เกาะในมหาสมุทรแปซิฟิกตะวันตก และสาเหตุที่ทำให้วานูอาตูมีค่า HPI สูงน่าจะมาจากคุณสมบัติ 3 ประการ ได้แก่ 1) ความมีอายุยืนอย่างสมเหตุสมผล 2) การมีทรัพยากรธรรมชาติต่อหัวที่อุดมสมบูรณ์อย่างยิ่ง โดยไม่มีการทำลายแนวชายฝั่งและมีป่าฝนที่มีลักษณะเฉพาะตัว และ 3) มีระดับของประชาธิปไตยเป็นเยี่ยม สำหรับประเทศโคลอมเบีย การที่มีค่า HPI สูง ไม่ใช่เรื่องที่น่าแปลกใจ เพราะโคลอมเบียเป็นประเทศที่มีระดับทุนทางสังคมสูง มีกลุ่มชนที่มีอัตลักษณ์เข้มแข็งมากประเทศหนึ่ง และยังคงอุดมไปด้วยพืชผักผลไม้หลากหลายชนิดที่สุดแห่งหนึ่งในโลก นอกจากนี้ชาวโคลอมเบียยังรักดนตรี กีฬา และความสวยงาม มีมาตรฐานด้านการรักษาพยาบาลและการศึกษาในระดับที่สูงมากอีกด้วย สำหรับคอซตาริกาซึ่งได้รับฉายานามว่า สวิตเซอร์แลนด์แห่งอเมริกากลาง มีค่า HPI ที่สูง เพราะเป็นประเทศที่ประชากรและสื่อมีเสรีภาพ สิทธิทางการเมืองและสิทธิพลเมืองได้รับความคุ้มครองอย่างเข้มแข็งมาตั้งแต่คริสต์ทศวรรษ 1950 และการที่ประเทศตั้งอยู่ในป่าเขตร้อน จึงทำให้มีพืชพันธุ์สัตว์ป่านานาชนิด นอกจากนี้คอซตาริกายังมีแนวชายฝั่งทะเลทอดยาวในมหาสมุทรแปซิฟิกและทะเลแคริบเบียน ทำให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมหลากหลายปัจจัยดังกล่าวข้างต้นจึงทำให้ตัวชี้วัดทางสังคมของคอซตาริกาอยู่ในระดับดีเยี่ยมเมื่อเทียบกับประเทศในกลุ่มของละตินอเมริกาอีกด้วย

ประเทศที่อยู่ในอันดับรั้งท้ายของดัชนีเอชพีไอ

สามประเทศรั้งท้ายที่ 176 – 178 ตามลำดับของดัชนี HPI ได้แก่ ประเทศบรูไน สวาซิแลนด์ และซิมบับเว ประเทศที่อยู่ในสภาพสงครามกลางเมืองมานานกว่าหนึ่งศตวรรษ อย่างบรูไน ทำให้ความรุนแรงและความขัดแย้งฝังรากลึกและฝากรอยแผลลึกต่อสิ่งแวดล้อมของประเทศด้วยเช่นกัน การอพยพและการย้ายถิ่นเพื่อหนีสงครามได้ทำลายป่าไม้เพื่อสร้างที่พักอาศัยไปจำนวนมาก อดีตที่เต็มไปด้วยปัญหาอาจทำให้บรูไนก้าวหน้าไปได้ยาก ไม่เพียงแต่ด้านสิ่งแวดล้อมแต่สภาพสังคมที่รุนแรง ความกดดัน การติดเชื่อเอชไอวี/เอดส์ และความยากจน ทำให้หลายชีวิตแทบไม่มีโอกาสเข้าถึงการรักษาพยาบาลและการศึกษาได้เลย สำหรับประเทศบงกัวและถูกล้อมรอบด้วยประเทศแอฟริกาใต้ทุกด้านอย่างสวาซิแลนด์ และยังมี การปกครองด้วยระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ และยังเป็นประเทศที่ประสบปัญหาความแห้งแล้งอย่างต่อเนื่อง ทำให้ประชากรราวสองในสามดำรงชีวิตอยู่ในภาวะยากจนเรื้อรังและมี อัตราการว่างงานสูงมากถึงร้อยละ 45 ประเทศที่มี HPI อยู่ในอันดับสุดท้ายของโลกอย่าง ซิมบับเวนั้น ยิ่งตอกย้ำว่าความยากจนเป็นอุปสรรคใหญ่หลวงของการพัฒนา เพราะซิมบับเว เป็นอีกประเทศหนึ่งที่ยากจน เศรษฐกิจที่ล้มละลายทำให้แทบไม่มีทรัพยากรเหลือพอสำหรับการต่อสู้กับปัญหาด้านสุขภาพและความยากจน และความเสื่อมถอยอย่างร้ายแรงทั้งด้าน สุขภาพ เศรษฐกิจ และระบบการเมือง ทำให้ความพึงพอใจในชีวิตลดลงและมีผลต่อค่า HPI อย่างไม่ต้องสงสัย

โลกต้องออกค่าใช้จ่ายให้กับความสุขด้วยหรือ?

HPI ชี้ให้เห็นแล้วว่า โมเดลของโลกตะวันตกที่ทำให้ผู้คนจำนวนมากมีอายุยืนและมีความพึงพอใจในชีวิตระดับดี แต่ต้องเสียค่าใช้จ่ายไปโดยไม่เกิดประโยชน์สูงสุดในแง่ของการ บริโภคทรัพยากร ไม่ใช่หนทางเดียวสำหรับการพัฒนา เพราะความเป็นอยู่ที่ดีในระดับเดียวกัน นี้ ยังเกิดขึ้นได้โดยอาศัยต้นทุนทางนิเวศวิทยาที่น้อยกว่านั้นมาก HPI ไม่ได้มีเจตนาที่จะระบุว่า ประเทศใดดีที่สุดในโลกหรือเหมาะแก่การอยู่อาศัย เพราะในทุก ๆ ประเทศ เราอาจพบทั้ง คนที่มีความพึงพอใจในชีวิตอย่างสูงสุดและคนที่ไม่มี ความพึงพอใจในชีวิตด้วยเช่นกัน ประเทศที่มีค่า HPI อยู่ในเกณฑ์ดีไม่ได้แปลว่าประเทศนั้นไม่มีปัญหาใด ๆ ดังนั้นถ้าหากความเป็นอยู่ที่ดีคือเป้าหมายปลายทางของการพัฒนา แทนที่จะเป็นความมั่งคั่งแล้ว เราก็จะต้อง สร้างความมั่นใจให้ได้ว่า ประเทศต่าง ๆ จะไม่พัฒนาเศรษฐกิจ โดยยอมเสียค่าใช้จ่ายที่เป็น

เรื่องของชีวิต เช่น ทูทางสังคม ซึ่งมีส่วนสำคัญต่อการสร้างความเป็นอยู่ที่ดี จึงตอบคำถามที่ว่า โลกต้องออกค่าใช้จ่ายให้กับความสุขด้วยหรือ? ได้อย่างสั้น ๆ ว่า “ไม่เลย”

คำประกาศว่าด้วยโลกที่มีความสุขยิ่งกว่าเดิม

HPI แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ความเป็นไปได้ที่จะผสมผสานความเป็นอยู่ที่ดีในระดับสูงเข้ากับการบริโภคที่น้อยลง และเสนอ “คำประกาศว่าด้วยโลกที่มีความสุขยิ่งกว่าเดิม” เพื่อพัฒนาองค์ประกอบทั้งสามด้านของ HPI ดังนี้

อายุขัยเฉลี่ย	ความพึงพอใจในชีวิต	รอยเท้าทางนิเวศ
1. กำจัดความยากจนและความอดอยากที่สุดโต่ง	4. ปรับเปลี่ยนค่านิยมจากปัจเจกชนนิยมไปสู่การมีปฏิสัมพันธ์เชิงสังคมให้มากขึ้น	7. ระบุ ข้อ จำกัด ทางสิ่งแวดล้อมและกำหนดนโยบายทางเศรษฐกิจเพื่อที่จะทำงานภายใต้กรอบแนวคิดนี้
2. ปรับปรุงการรักษาพยาบาลให้ดีขึ้น	5. สนับสนุนการใช้ชีวิตอย่างมีความหมาย	8. วางระบบสำหรับการบริโภคและการผลิตอย่างยั่งยืน
3. ปลดปล่อยภาระหนี้สิน	6. ให้อำนาจกับพลเมืองทั่วไปและส่งเสริมให้มีระบบธรรมาภิบาลในภาครัฐ	9. ร่วมกันลงมือแก้ปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศโลก

และข้อสุดท้ายคือ ข้อ 10. ประเมินวัดสิ่งที่มีความสำคัญ เพราะโลกเราจำเป็นต้องมีองค์กรที่จะรับรองและประยุกต์ใช้มาตรการอย่างใหม่เพื่อวัดความก้าวหน้า เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมสำหรับการแก้ปัญหาความเป็นอยู่ที่ดีแก่ทุกคนพร้อม ๆ กับการดำเนินชีวิตอยู่ภายใต้ข้อจำกัดทางด้านสิ่งแวดล้อมอย่างแท้จริง

บทสรุป

นอกจากเนื้อหาของหนังสือดังกล่าวข้างต้นแล้วนั้น ในภาคผนวกของหนังสือเล่มนี้ยังมีการอธิบายสาระสำคัญโดยแบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่ 1) ข้อจำกัดในเรื่องข้อมูล 2) แหล่งที่มาของข้อมูลและกระบวนการจัดทำค่าประมาณค่า และ 3) การคำนวณเอชพีไออย่างละเอียด ซึ่งเนื้อหาทั้งหมดล้วนมีประโยชน์ต่อผู้อ่านเป็นอย่างมากในการศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับค่าดัชนีโลกมีความสุข (HPI: The Happy Planet Index) มวลเนื้อหาที่บรรจุอยู่ในหนังสือความยาว 188 หน้านี้ นำเสนอสาระที่มีประโยชน์ต่อนักคิด นักพัฒนา

และนักวิชาการที่สนใจศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาสังคมเป็นอย่างมาก HPI หรือดัชนีโลกมีความสุข ทำให้เราได้เห็นว่ามีแม้เพียงสักประเทศเดียวที่ทุกอย่างลงตัวหมด ทุกประเทศย่อมมีปัญหาเฉพาะของตนเอง และไม่มีประเทศใดบนโลกนี้ที่สามารถทำได้ดีเท่าที่ควรจะเป็น ในส่วนนี้เองคณะผู้เขียนและกองบรรณาธิการหนังสือจึงแสดงทรรศนะว่า หรือนี่จะเป็น “ดัชนีโลกไม่มีสุข” ก็คงได้

บรรณานุกรม

นิค มาร์คส์, ซามาร์ห์ อับดุลลาห์, แอนดรู ซิมส์ และ แซม ทอมป์สัน. (2552). **ดัชนีโลกไม่มีสุข: ดัชนีวัดความเป็นอยู่ที่ดีและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม**. แปลจาก The UnHappy of Planet Index: An index of human well-being and environmental impact. แปลโดย เนาวานิจ สิริผาติวิรัตน์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ ภาพพิมพ์.

TRANSLATED THAI REFERENCES

Marks, N., Abdallah, S., Simms, A., and Thompson, S. (2009). **The UnHappy of Planet Index: An index of human well-being and environmental impact**. Translated by Naowanit Siriphatiwirat. Bangkok: Parbpim: Design & Printing.